

El Camp d'Aviació de la Sénia, lloc singular de memòria històrica

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Punt estratègic durant la Guerra Civil. A pocs metres de la carretera que unia la Sénia i Vinaròs es va construir la caserna de comandament, refugis subterranis i tres pistes d'aterratge creuades de 1.200, 1.100 i 900 metres

El govern de la República necessitava un camp d'aviació militar a un indret del sud de Catalunya que pogués cobrir les necessitats defensives i atacants de Catalunya, Aragó, i València, fins Madrid i Mallorca. I el lloc que es va escollir va ser la població de la Sénia, situada estratègicament entre la Carena dels Ports, la Mediterrània i el riu Ebre. Els aparells d'aviació d'aquell moment necessitaven abastir-se sovint de carburant, per alleugerir la càrrega, i poder carregar bombes i altres materials pesants, relativament a prop dels camps de batalla. A més, s'albirava que el poder aeri militar i el seu poder destructiu podia ser determinant per guanyar la guerra. I així la Guerra Civil Espanyola va ser la primera de la història on l'aviació va bombardejar massivament la població civil, sobretot per la Legió Còndor del III Reich que serviren d'assaig pels grans bombardejos de la II Guerra Mundial. A la nostra zona ho prova una Corbera d'Ebre, el Pinell o Tortosa, entre altres.

El municipi de la Sénia, vist sobre el mapa era el lloc ideal per construir-lo. A un quilòmetre de distància de la població, direcció al mar, el govern va expropiar 90 hectàrees de finques d'oliveres que formaven una planura ideal per construir-hi el camp. Van ar-

El camp va ser utilitzat primer per l'aviació republicana i després per la Legió Còndor

rencar 9.000 oliveres, aplanaren els terrenys i només van deixar algunes casetes de camp que els feren servir com a magatzems. A pocs metres de la carretera que unia la Sénia i Vinaròs s'hi va construir la caserna de comandament, refugis subterranis per resguardar-se en cas de ser bombardejats i tres pistes d'aterratge creuades de 1.200, 1.100 i 900 metres de llargària.

Recreació al camp d'aviació de la Sénia. FOTO: JOAN REVILLAS

Al setembre del 1937, el camp d'aviació ja estava acabat, coincidint amb l'arribada d'avions de la Unió Soviètica, instructors, i pilots novells molts dels quals ja havien estat instruits pels russos. Fins aquells moments l'aviació franquista amb l'ajuda de l'aviació nazi de Hitler i la feixista de Mussolini, malgrat haver signat el Pacte de No Intervenció, igual Itàlia com Alemanya, dominava les lluites aèries, com es va demostrar a la Batalla de Brunete. Els republicans es van quedar sense l'ajuda dels aliats, sobretot els francesos, i només els soviètics portaren a la Sénia els bombarders bimotors Tupolev SB, coneguts per Katiuska, els caces Polikarpov I-16, coneguts per Mosca, i Dewoitine D-510 i avions d'enllaç, Latécoère Late-20.

En trencar-se el Front d'Aragó que s'havia mantingut amb certs

dalt i baixos des de finals de l'estiu del 1936, fins la caiguda de Terol el 22 de febrer del 1938, va començar l'ensulada de l'exèrcit republicà retrocedint de cara a la Mediterrània. Al març va caure Belchite i les tropes franquistes anaren avançant direcció Morella i Calaceit. El dia 30 de març arribaren a les immediacions de Gandesa, on els republicans hi pretenien establir defenses per interceptar el trànsit de la cruïlla de carreteres direcció Móra i Tortosa. Les Brigades Internacionals d'Abraham Lincoln, que s'hi volien enfortir, foren aniquilades i el dia 2 els franquistes traspasaren Gandesa direcció Tortosa. També aquestes tropes arribades per Morella i Vall-de-Roures, el dia 14 ocuparen la Sénia, arribant a Vinaròs als pocs dies, seccionant el territori republicà, de Catalunya i Va-

lència i establint el límit pel riu Ebre.

Donada la importància estratègica de la Sénia, l'aeroport va ser immediatament habilitat per la Legió Còndor alemanya, aprofitant les excel·lents instal·lacions construïdes per la República, incrementant les defenses amb els potents canons 88m.m., els antiaeris de 37 m.m. i d'altres com els Flak30. El dia 21 d'abril ja hi apostaren les flotes d'avions, quatre esquadres de caces J88, els Heinkel HE51 i els bombarders Messerschmitt BF109. Aquestes flotes d'avions alemanys serviren per atacar les forces republicanes quan el 25 de juliol iniciaren la contraofensiva del riu Ebre que va durar el 115 dies saldant-se en milers de morts dels dos exèrcits contendents i el principi del fi del domini republicà.

El CAHS (Centre d'Aviació Històrica de la Sénia), dirigida per José R. Bellaubí, és avui per avui, el centre de Memòria Històrica més significat de la zona. Les autoritats pretenen convertir-lo en una referència històrica, cultural i turística com objectiu de preservar i exhibir peces museístiques relacionades a la història militar i la difusió de la cultura aeronàutica. Es treballa per donar a conèixer el capítol de la història de l'aviació, a través de projectes de restauració, activitats educatives, col·laboracions amb altres institucions com el Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre, el Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre de Gandesa, o l'Associació dels Aviadors de la República, entre altres, per mantenir viva la memòria i la importància del patrimoni històric. Les actuacions properes que es portaran a terme són la museïtzació del Centre d'Interpretació muntat a la Casa de Comandament i fer-ne la corresponent difusió. Per altre costat s'està restaurant el Messerschmitt BF-109E-6-130, que va ser un dels caces transferits a l'Exèrcit de l'Aire espanyol per la Legió Còndor, en acabar-se la Guerra Civil Espanyola. Aquest

avió va ser pilotat pel tinent Eduardo Laucirica, que va morir en accident el 7 de desembre del 1940 a l'aeròdrom del Prat, quedant l'aparell enterrat a les sorres del terreny pantanós del Llobregat i va ser recuperat durant les obres d'ampliació de l'Aeroport el 2002. Aquestes restes van arribar a la Sénia cedides pel Museu de l'Aire i des de llavors s'està restaurant per fases del fuselatge, cabina, estabilitzadors i timó de direcció, adaptant-hi els controls de vol, panells instrumentals, sistemes d'oxigen i restauració de les capotes, muntatge del tren d'aterratge i l'adaptació d'un nou motor Daimler-Benz DB601. Un cop restaurat es podrà traslladar a diferents exposicions i fires aeronàutiques per projectar la feina efectuada i el Camp de la Sénia.

Actualment ja disposen d'un simulador de vol que representa la cabina d'un Heinkel HE111, per potenciar l'aspecte didàctic i que els visitants puguin sentir la sensació de volar. I es projecta un nou simulador de l'avió de transport T12 Aviador C212, amb la col·laboració del Servei Històric i Cultural de l'Exèrcit de l'Aire.

Pel dia 31 de maig del 2025, l'Ajuntament de la Sénia i CAHS, estan preparant la XIII Diada del Camp d'Aviació de la Sénia, que serà una jornada didàctica espe-

La Sénia prepara per al 31 de maig la tretzena edició de la Diada del Camp d'Aviació

cialment a recordar i honorar la història del camp d'aviació durant la Guerra Civil Espanyola. Aquest esdeveniment inclourà exposicions d'avions restaurats, visites guiades i activitats educatives sobre la importància històrica del camp, fomentant l'interès per la cultura, sumada a tots els al·licients turístics, paisatgístics, culturals i gastronòmics de la zona.